

УДК 351.713

Податковий борг: аналіз поняття та вплив на суспільно-економічні відносини

О.І. ЮР'ЄВА
doi:10.15421/151608

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Харків, Україна

Авторське резюме

В статті досліджено податковий борг у контексті актуальної проблеми державного управління. Визначено, що наявність податкового боргу є загальнодержавною проблемою, так як ненадходження коштів до бюджету в запланованих обсягах з причини виникнення податкового боргу безпосередньо впливає на видатки бюджету в частині фінансування державних програм соціально-економічного розвитку.

Стаття містить аналіз та узагальнення досліджень науковців щодо визначення та обґрунтування сутності поняття податкового боргу. За результатами проведеного аналізу в статті запропоновано авторську точку зору щодо визначення поняття податкового боргу.

В статті визначено вплив податкового боргу на суспільно-економічні відносини у державі та запропоновано розглядати зміст податкового боргу у правовому, моральному та соціально-економічному аспектах.

Стаття містить висновки, що податковий борг є наслідком допущених прорахунків у державній соціально-економічній політиці та свідченням протиріч у податкових відносинах, що склалися між платниками податків та державою. Дослідження змісту поняття «податковий борг» має не лише теоретичне, а й вагомим практичне значення з огляду на визначення мети, пріоритетів та стратегії державного управління податковим боргом.

Ключові слова: борг; податковий борг; державне управління; механізм державного управління; державне управління податковим боргом; стратегія управління податковим боргом; суспільно-економічні відносини.

Налоговый долг: анализ понятия и влияние на общественно-экономические отношения

О.И. ЮРЬЕВА

Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, Харьков, Украина

Авторское резюме

В статье исследован налоговый долг в контексте актуальной проблемы государственного управления. Определено, что наличие налогового долга является общегосударственной проблемой, так как непоступление средств в бюджет в запланированных объемах по причине возникновения налогового долга непосредственно влияет на расходы бюджета в части финансирования государственных программ социально-экономического развития.

Статья содержит анализ и обобщение исследований ученых относительно определения и обоснования сущности понятия налогового долга. В результате проведенного анализа в статье предложена авторская точка зрения определению понятия налогового долга.

В статье определено влияние налогового долга на общественно-экономические отношения в государстве и предложено рассматривать содержание налогового долга в правовом, нравственном и социально-экономическом аспектах.

Статья содержит выводы, что налоговый долг является следствием допущенных просчетов в государственной социально-экономической политике и свидетельством противоречий в налоговых отношениях, сложившихся между налогоплательщиками

© О.И. Юр'єва, 2016

и государством. Исследование содержания понятия «налоговый долг» имеет не только теоретическое, но и важное практическое значение с точки зрения определения цели, приоритетов и стратегии государственного управления налоговым долгом.

Ключевые слова: долг; налоговый долг; государственное управление; механизм государственного управления; государственное управление налоговым долгом; стратегия управления налоговым долгом; общественно-экономические отношения.

Tax debt: analysis concepts and impact on the socio-economic relations

O.I. YURIEVA

Kharkiv regional institute of public administration of the National academy of public administration attached to the Office of the President of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

Abstract

This article reviews the tax debt in the context of actual problems of governance. It was determined that the tax debt is a nationwide problem, as the shortfall of budget revenues in the planned volumes of the causes of tax debt directly affects the stability of the financial system and to finance state programs of socio-economic development. Article reviews the characteristics and essence of the concept tax debt and investigates of the origin of the definition of «tax debt».

The article contains the analysis and generalization of scientific studies regarding the definition and validation of the essence of the concept of the tax debt. As the results of the analysis the author's point of view regarding the definition of the tax debt offered in article.

The impact of the tax debt on the socio-economic relations in the country defined and asked to examine the contents of the tax debt in the legal, moral and socio-economic aspects.

The article concludes that the tax debt is the result of errors committed in the state of socio-economic policies and evidence of differences in tax relations that have developed between taxpayers and the state. The interpretation of the nature and content of the tax debt has not only theoretical but also significant practical importance in view of the definition of objectives, priorities and strategy of public administration of the tax debt.

Key words: debt; tax debt; public administration; public administration mechanism; governance of the tax debt; tax debt management strategy; socio-economic relations.

Постановка проблеми. Розвиток економічної активності суб'єктів господарювання, процеси глобалізації та інтеграції до світової співдружності потребують проведення адаптації податкової системи до загальноприйнятих стандартів у зазначеній сфері в контексті створення стимулюючих умов для добровільності сплати податків та розробці і реалізації дієвих державних програм щодо формування моделі сумлінного платника податків.

Добровільна сплата податків і зборів суб'єктами господарювання є основним джерелом наповнення державного бюджету, а її рівень – показником ефектив-

ності реалізації податкової політики та функціонування податкової системи в цілому.

Розбудова податкової системи України здійснюється у складний період формування економічних відносин ринкового типу та супроводжується низкою кризових явищ майже в усіх сферах суспільного життя. За таких умов проблема щодо своєчасного та у повному обсязі надходження грошових коштів до бюджетів усіх рівнів та скорочення наявного податкового боргу суб'єктів господарювання є актуальною для забезпечення стабільності податкової системи та результативності її розбудови.

Нааявність податкового боргу є загальнодержавною проблемою, так як ненадходження коштів до бюджету в запланованих обсягах з причини виникнення податкового боргу безпосередньо впливає на видатки бюджету в частині фінансування державних програм соціально-економічного розвитку.

Отже, нагальною є потреба в розробці науково-методичних та практичних заходів щодо підвищення рівня ефективності державного управління податковим боргом у напрямі його скорочення. Тому, на думку автора, в першу чергу потребує наукового дослідження зміст поняття «податковий борг» у контексті модернізації системи публічних фінансів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням дослідження податкового боргу, аналізу причин та ризиків його виникнення, оцінки статусів податкового боргу присвячені праці вітчизняних науковців А. Крисоватого, О. Долгого, І. Луніної, В. Мельника, П. Мельника, А. Соколовської, В. Онищенко, О. Тимченко, В. Федосова, Ю. Іванова, А. Яковлевої, І. Бабіна, Ю. Туника, О. Онишка, В. Валігури, В. Бортняка, О. Десятнюк, Т. Маршалюка та інших.

Продовжуючи започатковані розвідки науковців, вважаємо за необхідне приділити увагу дослідженню науково-теоретичних підходів до визначення сутності категорії «податковий борг» з урахуванням дискусійних аспектів щодо характеристики його змісту. Також додаткових наукових досліджень потребує розгляд питання впливу податкового боргу на суспільно-економічні відносини, що зумовлює необхідність подальших наукових розробок з цієї важливої проблеми.

Мета дослідження – на основі аналізу наукових джерел розкрити сутність поняття «податковий борг», дослідити правові, моральні та соціально-економічні аспекти податкового боргу в контексті розробки відповідних стратегій управління та визначити вплив податкового боргу на суспільно-економічні відносини в державі.

Виклад основного матеріалу. Пе-

редумовою наукового дослідження є з'ясування теоретичних питань та здобутків науковців стосовно визначення сутності та змісту категорії «податковий борг». Правильне трактування суті та змісту податкового боргу має не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення з огляду на визначення мети, пріоритетів та стратегій управління боргом [3]. Аналіз наукових джерел щодо дослідження змісту категорії «податковий борг» показав, що існують різні підходи науковців до його визначення - деякі з них ідентичні за своїм змістом, інші – повторюють законодавчо визначені поняття, решта – є неоднозначними та дискусійними. Проте, більшість тлумачень змісту цієї категорії розкривають сутність податкового боргу як суспільного явища, що має багатоаспектний характер.

На думку автора, заслуговує на окрему увагу твердження науковця О.М. Тимченко, що «правильне трактування суті та змісту податкового боргу має не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення з огляду на визначення мети, пріоритетів та стратегій управління боргом» [12, с.8].

В основу визначення податкового боргу, на думку науковців О. М. Десятнюк та Т. Я. Маршалюка, закладено такі постулати: «зміст податкового боргу базується на суспільно-фінансових відносинах з приводу залучення в бюджет держави грошових коштів та сплати податкових зобов'язань платниками податків; боржником щодо податкового боргу виступає суспільство в особі платників податків; формою податкового зобов'язання є несплата обов'язкових платежів, які встановлені державою» [4, с.12].

Науковцями О.О. Долгим [5] та Й.Й. Кучеровим [7] визначено зміст поняття «податковий борг» у контексті наповнення державного бюджету, а саме: податковий борг виражає собою результат взаємозв'язків виконавчих органів державної влади з юридичними та фізичними особами в частині формування державного бюджету.

Дискусійними, на думку автора, є

підходи до визначення змісту поняття «податковий борг», що запропоновано О.Д. Головком, – як сукупність заходів для вирішення суперечностей між економічними та соціальними потребами суспільства в результаті формування додаткових ресурсів держави за рахунок запозичення грошових коштів у юридичних та фізичних осіб [2] та В. Тарасенком – як особливі фінансові відносини, у яких суб'єкти підприємництва виступають позичальниками, а запозичена сума становить величину податкового боргу [10].

Вважаємо, що елемент запозичення лежить в основі змісту кредитно-фінансових відносин з приводу залучення державою додаткових фінансових ресурсів та не є прийнятним для податкових відносин. Платник податків має фінансові (грошові) зобов'язання перед державою, проте такі зобов'язання не є тотожними поняттю запозичення коштів. З урахуванням зазначеного, дозволимо собі не погодитись у повній мірі із наведеними тлумаченнями змісту податкового боргу.

Більш змістовно та багатоаспектно поняття податкового боргу розкрито у своїх працях науковцями О.М. Десятнюк, Т.Я. Маршалок [4] та В.А. Бортняком [1], які виділяють в основі визначення цієї дефініції три постулати, а саме: це сума фактичної заборгованості суб'єкта господарювання (фізичної або юридичної особи), яка виникла внаслідок невиконання податкових зобов'язань перед державними та місцевими органами влади за певний звітний період; це результат діяльності юридичних та фізичних осіб, внаслідок якої виникають спірні відносини з приводу добровільної сплати чи примусового стягнення суми податкової заборгованості органами державної виконавчої влади України; це систематичне чи одноразове не виконання зобов'язань платниками податків перед державою зі сплати податків і зборів.

На думку автора, найбільш прийнятним з точки зору його управління трактує зміст поняття «податковий борг» науковець О.М. Тимченко – як несплаченої в установлений термін суми по-

даткового зобов'язання до бюджету, виходячи з установлених законодавством норм, незалежно від факту узгодження цієї суми з платником [11].

На думку науковця А. М. Яковлевої податковий борг можна віднести до невиконаного вчасно позадоговірного зобов'язання, оскільки це зобов'язання настає незалежно від волі учасників. Платник податків не має можливості самостійно обирати суму податкового зобов'язання, особливості його визначення та строки погашення, ці питання регулюються законом [13, 14].

З урахуванням цього твердження науковцем детально розкрито сутність та економічний зміст поняття податкового боргу та надано його визначення як грошового зобов'язання (з урахуванням фінансової санкції за її наявності), визначеного платником податків самостійно або на основі застосування адміністративних чи судових процедур та невиконаного вчасно, а також пеня, що нарахована на розмір вказаного грошового зобов'язання [12]. Слід зазначити, що такий варіант трактування дефініції «податковий борг» є майже ідентичним до законодавчо визначеного поняття, яке закріплено у Податковому кодексі.

З огляду на проведений аналіз, враховуючи дискусії науковців щодо визначення поняття «податковий борг» та наявності різноманітності думок з цього приводу, вважаємо, що уточнення сутності визначення цієї дефініції надасть змогу систематизувати наукові дослідження та методики щодо державного управління податковим боргом в напрямі його мінімізації.

З урахуванням зазначеного, на нашу думку доцільно запропонувати визначення поняття «податковий борг», як невиконання платником податків грошового зобов'язання (з урахуванням фінансової санкції за її наявності) перед державою у сумі та в терміни, що визначені законодавством, яке узгоджене ним самостійно або в порядку оскарження, а також пеня, що нарахована на суму такого грошового зобов'язання.

На підтвердження запропонованого трактування податкового боргу можливо

привести наступне обґрунтування його визначення з урахуванням положень діючого законодавства:

- по-перше, відповідно до статті 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом [6];

- по-друге, згідно зі статтею 6 Податкового кодексу України податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів... [9];

- по-третє, відповідно до статті 16 Податкового кодексу України обов'язком платника податків є, зокрема (але не виключно), сплата податків та зборів у строки та в розмірах, встановлених цим Кодексом [9];

- по-четверте, згідно зі статтею 14 Податкового кодексу України грошове зобов'язання платника податків – це сума коштів, яку платник податків повинен сплатити до відповідного бюджету як податкове зобов'язання та/або штрафну (фінансову) санкцію, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [9].

Отже, виникнення та наявність податкового боргу є наслідком порушення платниками податків вищевказаних положень діючого законодавства.

Враховуючи, що поняття податкового боргу є багатоаспектним, його зміст доцільно розглядати у моральній, правовій та соціально-економічній площинах [8]. Такий розгляд дасть можливість дослідити вплив податкового боргу на суспільно-економічні відносини та розробити ефективну стратегію та процедури управління боргом.

Правовий аспект змісту податкового боргу ґрунтується на тому, що державою на законодавчому рівні закріплено порядок справляння податків та зборів, задекларовано принципи загальності опо-

даткування, рівності платників перед законом, забезпечення однакового підходу до всіх платників податків. Також законодавчо закріплено як обов'язок кожного сплату податків та відповідальність за невиконання цього обов'язку. Проте фактично одними платниками податків встановлені правила та порядки оподаткування виконуються, а іншими – порушуються. Наслідком таких порушень є, зокрема, несплата податкових зобов'язань у терміни, визначені законодавством, тобто наявність у платника податків податкового боргу, управління яким потребує правового супроводження в частині розробки механізму, порядків та процедур щодо його погашення.

У моральному аспекті зміст податкового боргу доцільно розглядати з точки зору того, що кожен платник податків має моральний обов'язок, завдяки своєчасній та повній сплаті податків, брати участь у фінансуванні загальнодержавних потреб. Проте, наразі маємо різне ставлення платників податків до обов'язку сплачувати податки, що обумовлено суб'єктивно-моральними схильностями, які формуються на основі рівня правосвідомості, вихованості та податкової культури платника податків і залежить від обсягу його наявних потреб та інтересів. Тому важливим на сьогодні є виховання у платника податків високого рівня податкової культури та морального усвідомлення обов'язковості виконання своїх податкових зобов'язань.

Соціально-економічний аспект змісту податкового боргу свідчить про неузгодженість інтересів держави та платників податків у площині справляння податків. Податковий борг звужує фінансову базу та можливості держави щодо здійснення економічних і соціальних програм, перешкоджає стабілізаційним процесам та економічному зростанню. Держава, звісно, зацікавлена у максимально більших надходженнях до бюджету, за рахунок яких здійснюється фінансування державних програм розвитку. Проте, інтереси платників податків, як суб'єктів господарювання, спрямовані на збільшення власного до-

ходу. При цьому, погоджуємося з думкою науковця О.М. Тимченко, стосовно того, що проблема загострюється, коли формуючи пропозицію суспільних благ, держава намагається максимізувати не добробут суспільства, а власну вигоду. Незадоволений якістю суспільних послуг платник ігнорує сплату податків, збільшуючи обсяг фінансових ресурсів у своєму розпорядженні [11].

Отже, податковий борг є наслідком допущених прорахунків у державній соціально-економічній політиці та свідченням протиріч у податкових відносинах, що склалися між платниками податків та державою. Висока інтенсивність сплати податкових зобов'язань, значні штрафні санкції, часті зміни законодавчої бази, складність розрахунку податкових звітів приводить до відпливу значних коштів у тіньовий сектор економіки. Це підриває у суб'єктів господарювання віру в надійність і стабільність діючої податкової системи, змушує їх, замість законних дій, віддавати перевагу ризикам, пов'язаних з несплатою податків.

Висновки. В результаті узагальнення викладеного, слід зазначити наступне: «податковий борг» - це невиконане платником податків грошове зобов'язання (з урахуванням фінансової санкції за її наявності) перед державою у сумі та в терміни, що визначені законодавством, яке узгоджене ним самостійно або в порядку оскарження, а також пеня, що нарахована на суму такого грошового зобов'язання.

Наявність податкового боргу у будь-якому розмірі впливає на суспільно-економічні відносини в державі, порушує конституційно закріплені права громадян та позбавляє державу джерел фінансування першочергових потреб.

Тому забезпечення своєчасного та повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань та, відповідно, зменшення обсягів податкового боргу є актуальним завданням у контексті розробки дієвого механізму державного управління податковим боргом, що дозволить здійснити розв'язання комплексу суперечностей на сучасному етапі податкових відносин.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бортняк В. А. Механізм стягнення податкового боргу (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.07 / Бортняк Валерій Анатолійович, НУДПСУ. – Ірпінь, 2008. – 18 с.
2. Головка О. Д. Податкова заборгованість / Головка О.Д. – Вісник податкової служби України. – 2007. – №1(41). – С.21-24.
3. Бакуменко В. Д. Державне управління: основи теорії, історія і практика : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішний, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; ; Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 393 с.
4. Десятнюк О. М. Управління податковим боргом : навчальний посібник / О. М. Десятнюк, Т. Я. Маршалок. – Тернопіль : Вектор. 2013. – 340 с.
5. Долгий О. О. Оцінка податкового боргу: загальнодержавний та регіональний аспекти / О. О. Долгий // зб. матер. наук.-практ. конф. [Бюджетно-податкова політика: теорія, практика, проблеми]. – Ірпінь : Вид-во НАДПСУ, 2004. – С. 128-131.
6. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
7. Кучеров Й. Й. Налоговые преступления / Кучеров Й. Й. – М. : Учебно-консультационный центр «Юр. Инфор», 1997. – 215 с.
8. Мельник В. М., Яковлева А. М. Податковий борг: проблеми визначення та підходи до аналізу й адміністрування / В. М. Мельник, А. М. Яковлева // Наукові праці НДФІ. – 2010. – № 4 (53). – С. 3-10.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Тарасенко В. Стягнення (погашення) податкового боргу / В. Тарасенко // Вісник податкової служби України. – 2002. – № 33. – С. 34–37.
11. Тимченко О. М. Податковий борг в Україні: мінімізація ризиків та ефективність менеджменту: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.08 / Тимченко Олена Миколаївна, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2010. – 32 с.
12. Яковлева А. М. Мінімізація податкового боргу: фіскальні ефекти та адміністративні важелі: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.08 / Яковлева Алла

Миколаївна, ПВНЗ «Європейський університет». – К., 2012. – 20 с.

13. Яковлева А. М. Основні причини виникнення податкового боргу / А. М. Яковлева // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4 (118). – С. 228–233.

14. Яковлева А. М. Податковий борг: економічний зміст і дискусійні питання / А. М. Яковлева // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 230–234.

REFERENCES:

1. Bortnyak, V. A., 2008. Mekhanizm styahnennya podatkovoho borhu (administratyvno-pravovyy aspekt): avtoref. dys. na здобуття наукового ступеня кандадата уряду чехних наук: 12.00.07 [The mechanism of tax debt (administrative and legal aspects): Abstract. Dis. for the degree of kandadata of jurisprudence: 12.00.07]. NUDPSU, Irpin' (in Ukrainian).
2. Holovko, O. D., 2007. Podatkova zaborhovanist' [Tax arrears]. Visnyk podatkovoyi sluzhby Ukrayiny 1(41), 21-24 (in Ukrainian).
3. Bakumenko, V. D., Nadolishnyy, P. I., Izha, M. M., Arabadzhy, H. I., 2009. Derzhavne upravlinnya: osnovny teoriyi, istoriya i praktyka : navch. posib. [Public administration, basic theory, history and practice]. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrayiny; Odes. rehion. in-t derzh. upr. ORIDU NADU, Odesa (in Ukrainian).
4. Desyatnyuk, O. M., Marshalok T. Ya., 2013. Upravlinnya podatkovym borhom : navchal'nyy posibnyk [Managing tax debt]. Vektor, Ternopil' (in Ukrainian).
5. Dolhyu, O. O., 2004. Otsinka podatkovoho borhu: zahal'noderzhavnyy ta rehional'nyy aspekty [Assessment of the tax debt, national and regional aspects]. Vyd-vo NADPSU, 128-131. Irpin'(in Ukrainian).
6. Konstytutsiya Ukrayiny pryynyata na p'yatyi sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28 chervnya 1996 roku [The Constitution of Ukraine was adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on 28 June 1996]. Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (in Ukrainian).
7. Kucherov, Y. Y., 1997. Nalogovyye prestupleniya [Tax crimes]. Uchebno-konsultatsionnyy tsentr «Yur. Infor», Moscow(in Russian).
8. Mel'nyk, V. M., Yakovlyeva, A. M., 2010. Podatkovyy borh: problemy vyznachennya ta pidkhody do analizu y administruvannya [Tax debt: problem definition and approach to the analysis and administration]. Naukovi pratsi NDFI 4 (53), 3-10 (in Ukrainian).
9. Podatkovyy kodeks Ukrayiny vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine of 02.12.2010. Number 2755-VI]. Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (in Ukrainian).
10. Tarasenko, V., 2002. Styahnennya (pohashennya) podatkovoho borhu [Collection (repayment) of the tax debt]. Visnyk podatkovoyi sluzhby Ukrayiny 33, 34–37 (in Ukrainian).
11. Tymchenko, O. M., 2010. Podatkovyy borh v Ukrayini: minimizatsiya ryzykiv ta efektyvnist' menedzhmentu: avtoref. dys. na здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.08 [Tax debt of Ukraine: minimization of risk and efficiency management]. DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. V. Het'mana», Kyiv (in Ukrainian).
12. Yakovlyeva, A. M., 2012. Minimizatsiya podatkovoho borhu: fiskal'ni efekty ta administratyvni vazheli: avtoref. dys. na здобуття наукового ступеня кандадата економічних наук: 08.00.08 [Minimizing the tax debt, the effects of fiscal and administrative levers]. PVNZ «Yevropeys'kyi universytet», Kyiv (in Ukrainian).
13. Yakovlyeva, A. M., 2011. Osnovni prychny vynyknennya podatkovoho borhu [The main causes of the tax debt]. Aktual'ni problemy ekonomiky 4 (118), 228–233 (in Ukrainian).
14. Yakovlyeva, A. M., 2011. Podatkovyy borh: ekonomichnyy зміst i dyskusiyi pytannya [The tax debt: the economic content and discussion questions]. Aktual'ni problemy ekonomiky 3 (117), 230–234 (in Ukrainian).

Юр'єва Ольга Іванівна – аспірант

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Адреса: 61001, Харків, пр. Московський, 75

Юрьева Ольга Ивановна – аспирант

Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Адрес: 61001, Харьков, пр. Московский, 75

Yurieva Olga I. - postgraduate

Kharkiv regional institute of public administration of the National academy of public administration attached to the Office of the President of Ukraine

Address: 75, Moskovsky Av., Kharkiv, 61001, Ukraine

E-mail: olgik1970@i.ua